

'Het wordt tijd om de tautologie achter ons te laten'

Ive Stevenheydens
praat met Joëlle de la
Casinière en Jan De Pauw
over nieuwe media
in België

**Etcetera vroeg de 'iets oudere',
vrouwelijke en Franstalige
artieste/researcher Joëlle de
la Casinière en de 'iets jongere',
mannelijke en Nederlandstalige
criticus/cultuurfilosoof Jan
De Pauw naar hun visie op de
nieuwe mediakunsten in België.
Het werd een ontzetterend
gesprek waarin de twee tot een-
zelfde conclusie komen:
'We bevinden ons in een ontzet-
tend interessant tijdsgewricht,
want de digitalisering biedt on-
gekende mogelijkheden. Maar
daar gaan artiesten al te weinig
creatief mee om.'**

**ETCETERA Hoe ervaren jullie vandaag het
terrein van de nieuwe mediakunsten in
België?**

JOELLE DE LA CASINIÈRE De kunstenaars
zijn erg ingenomen met de technologie: ze
voelen nieuwe ontwikkelingen als opwin-
dend aan. Op het terrein komen steeds
meer artiesten bij. Het milieu is erg op zich-
zelf gericht. Alles samen lijkt het me een
herhaling van wat er in de jaren zeventig en
tachtig rond videokunst leefde.

JAN DE PAUW In mijn ogen is het een over-
bevolkt veld dat inhoudelijk weinig te bie-
den heeft. Er zijn ontzettend veel enkelin-
gen, duo's, trio's enzovoort die met de faci-
liteiten die de nieuwe media bieden, wer-
ken. Kwalitatief zijn de resultaten zeer
pover. Ik sta twaalf jaar in het veld en in die
periode heb ik bitter weinig veranderingen
opgemerkt. Ik zie steevast herhalingen van
hetzelfde idee, van dezelfde motieven en
van technologische trucjes. Ik ben dus een
beetje teleurgesteld. Er bestaat overigens
niet echt zoiets als een Belgische scène. De
artiesten delen geen 'Belgisch' referentie-
punt en/of discours. Ze horen zich via
fysieke en virtuele netwerken mondiaal te
bewegen.'

**ETCETERA Wat bedoel je met het 'herhalen
van hetzelfde idee'?**

DE PAUW De artiesten –soms lijkt die naam
wel een eufemisme voor werklozen– wer-
ken grofweg op twee domeinen. Ofwel sleu-
telen ze aan zelfgeschreven software of aan

hardwired electronics –sensoren en allerlei
soorten instrumenten die de omgeving
kunnen veranderen. Ofwel voeren ze, al dan
niet ondersteund door illustrerend werk,
holle discoursen rond *interconnectivity* en
digitale communicatie. Kortom: het milieu
rakelt discoursen rond de 'network society',
synaesthetic environments enzovoort steeds
weer op. Sterker nog: vaak is er zelfs geen
discours, eerder een aankondiging naar het
publiek toe. Met het eigenlijke werk – een
object, performance of lezing – wordt daar
niet op ingegaan. Het wordt dus tijd om de
tautologie achter ons laten.

DE LA CASINIÈRE Digitale media zijn zonder
meer leuke speeltjes. En de technologische
ontwikkelingen fascineren. In mijn ogen
bevinden we ons in een ontzettend span-
nend tijdsgewricht vol ongekende mogelijk-
heden. Tegelijkertijd heb ik het gevoel dat
veel artiesten niet weten wat ze daar precies
mee moeten aanvangen. In plaats van naar
nieuwe mogelijkheden te zoeken, proberen
de kunstenaars zich vooral onderling te
diversifiëren door een bepaald gewicht aan
hun werk toe te kennen. Dat vind ik in hun
acties niet terug. In de nieuwe mediakun-
sten is er geen discours, maar enkel de illu-
sie van een aanzet daartoe.

DE PAUW Nieuwe media-artiesten voelen
zich verplicht een discours rond hun werk
te weven. Net daardoor krijg je werken en
performances die zich heel ambitieus aan-
kondigen, maar pakweg de 'blijpzone' van
de alternatieve popcultuur niet ontstijgen.

LEXICON VAN DE TECHNO CULTUUR

Thighmaster, Thank You

Werk uit begin jaren negentig van
de Nederlandse modefotografe Inez
van Lamsweerde. Een serie prenten
toont vrouwen die een strak

lichaam hebben ontwikkeld met
behelp van fitness-apparaten zoals
de 'thighmaster' (voor de dijspie-
ren). Het gelaat van de schoonhe-
den werd evenwel digitaal gemani-

puleerd, zodat de emotieloze uit-
drukking van etalagepoppen erin
wordt weerspiegeld. Het resultaat is
een soort tussenwezen, onmisken-
baar unheimlich. In de kunstkritiek

ETCETERA Lag dat vroeger anders, toen video en computer in de kunsten als nieuwe media golden?

DE LA CASINIÈRE In de jaren zeventig zag je in Frankrijk de eerste 'professionele' videokunstenaars opkomen. Televisie schonk mogelijkheden aan die destijds zeer kwetsbare artiesten: zenders als FR3 wilden, in de vorm van programma's, de vectoren en grenzen van het medium in vraag stellen, onderzoeken en verleggen. Audiovisuele kunstenaars kregen dus kansen om producties te maken. Maar met de televisie wisten wij, de artiesten, niet precies wat aan te vangen. Het medium was immers zowel een zegen als een vloek: de televisie slokte de artiesten letterlijk op. En omwille van de toenemende commercialisering moest iedereen, overigens ook in België, na korte of langere tijd meedraaien met het systeem dat de televisie uittekende. De commercialisering wees ons zonder pardon één voor één de deur.

DE PAUW We zijn nooit verder geraakt dan de situationisten. De vragen die rond televisie

gesteld werden, staan helaas ook binnen de nieuwe mediakunsten opnieuw op de agenda. Enkel de context verschilt. Hoewel we de beelden waarmee we dagelijks gebombardeerd worden horen te ondervragen, produceren de nieuwe media er voornamelijk beelden bij. We bevinden ons nog steeds in een tweedimensionale realiteit. Ondanks hun driedimensionale projecties, *environments*, netwerken en andere technieken, produceren de nieuwe media graag mooie prentjes.

ETCETERA En daar bestaan geen uitzonderingen op?

DE PAUW In het artistieke milieu zijn er enkele individuen die de massa overstijgen. Maar hun artistieke inhoud wortelt dan weer zeer sterk in de jaren zestig. In het beste geval duiken er verwijzingen op naar Cage, *action painting*, *op-* en *pop art*. Let wel, die mensen kunnen me in extase brengen. Maar dat ligt veeleer aan mij dan aan de kwaliteiten van het werk. De evolutie van de nieuwe mediakunstenaar is overigens

De grote poëten van vandaag zijn misschien wel de ontwikkelaars en programmeurs van software. In ieder geval distantiëren ze zich technisch gesproken van ons, de passieve gebruikers.

vaak minimaal. Wanneer ik jaren na datum een *work in progress* opnieuw zie, is er vaak bitter weinig veranderd. Vaak beperkte de artiest zich tot een ander schermkleurtje voor zijn presentatie, een ander decor voor dezelfde inhoud. De mogelijkheden die het internet en hedendaagse software bieden zijn zonder meer fascinerend. Maar het stoot me tegen de borst dat er horden artiesten circuleren die het begrijpen, beheersen of omvormen van een softwarepakket als een kunstwerk op zich presenteren. Ook het feit dat een database beschikbaar gemaakt wordt op het net wordt op nieuwe media-festivals (zoals Transmediale (Berlijn), Ars Electronica (Linz) of DEAF (Rotterdam), IS) als een kunstwerk gepresenteerd. Het werk zou de technische gimmick kunnen en moeten overstijgen, maar inhoud is er helaas vaak niet.

DE LA CASINIÈRE Ik ben het daar mee eens, maar wil dat nuanceren. Misschien zien we het beiden verkeerd. De grote poëten van vandaag zijn misschien wel de ontwikke-

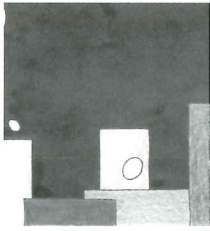
Cultuurfilosoof Jan De Pauw (*1966) maakt deel uit van een internationaal netwerk dat naar de naam Dorkbot luistert. Varend onder de ondertitel '*people doing strange things with electricity*', verricht het netwerk onderzoek naar de inzetbaarheid van nieuwe media binnen de kunsten en naar de verbanden tussen kunst, wetenschap en de privésector. De op dit moment 25 met elkaar verbonden organisaties zijn over de wereld verspreid -onder meer in New York, Linz, Melbourne, Mumbai, Barcelona, Mexico City en Tokyo- en leggen elk hun eigen accenten. Voor Jan de Pauw, die in het Gentse Nieuwpoorttheater/ De Visserij maandelijks een Dorkbot organiseert, ligt dat accent op vertoon. Maandelijks treden verschillende lokale, Belgische en buitenlandse artiesten aan om hun werk te presenteren. Ruimte voor discours reserveert hij ook: bij elke aflevering treedt een criticus, professor, kunstenaar of andere specialist terzake aan om een relevant onderwerp uit het veld ('tactiele media', 'interactiviteit',...) uit te spitten. Dorkbot is niet gecreëerd, De Pauw wil eerder aan 'mapping' doen en de kunstenaars een podium bieden. Daarnaast doceert hij ook cultuurgeschiedenis en nieuwe media aan het Brusselse R.I.T.S. en is hij bij radio Klara als criticus actief. Voordien was hij geëngageerd bij het Brusselse Cyber Theatre, 'een extra-ordinair project dat later helaas omgevormd werd tot een surfkot'. www.dorkbot.org

L E X I C O N V A N D E T E C H N O C U L T U U R

gaat dit werk door voor feministisch of zelfs subversief. De kunstenaar Van Lamsweerde bewoont zelf de tussenzone tussen kunst en commercie. Ze maakt immers evengoed

advertenties voor internationaal gerenommeerde ontwerpers, bureaus en tijdschriften. Dat het moeilijk is de verhouding te bepalen tussen dit werk en haar kritische

fotografie is tekenend voor de status van veel modefotografie.



laars en programmeurs van software. In ieder geval distantiëren ze zich technisch gesproken van ons, de passieve gebruikers. Opnieuw: we bevinden ons in een vreemd tijdsgewricht dat tot ongemak en tot artistieke ontevredenheid leidt. We hebben vooral veel geduld nodig.

DE PAUW Die programmeurs situeren zich in de eerste plaats in de privésector. In de gemeenschap vind ik het gebruik van technologie veel interessanter dan in de kunsten. Het is voor iedereen heel normaal dat we dagelijks de nieuwe media gebruiken. Ook het onderzoek binnen de industrie gaat veel sneller dan dat van de artiesten. De nieuwe wereld waarover de artiesten nog steeds praten, ligt al meer dan vijf jaar achter ons.

ETCETERA Kan de privésector de artiesten een infuus bieden door hen bijvoorbeeld financieel te ondersteunen?

DE PAUW Sponsoring van artiesten vanuit de industrie, zoals dat het geval was in de tijd van de televisie, gebeurt niet. De industrie is veeleer geïnteresseerd om netwerken op te zetten in weinig bedekte gebieden zoals Afrika, dan in wat er op artistiek vlak gebeurt. Voor commerciële projecten, genre 'technoparty met projecties, interactieve snufjes en robots' kan je dan weer wél sponsors vinden. Subsidies zijn interessanter voor artiesten. In België kunnen ze ondersteuning vinden bij diverse organisaties, zoals in Vlaanderen bij het Vlaams Audiovisueel Fonds en bij het Experimenteel Jeugdwerk. Met die verschillende kleine giften kunnen ze een budget bij elkaar scharrelen.'

ETCETERA Heeft België nood aan een overkoepelend initiatief voor nieuwe mediakunsten?

DE PAUW Liever niet. Instituten zoals het Zentrum für Kunst und Medientechnologie

In de nieuwe mediakunsten is er geen discours, maar enkel de illusie van een aanzet daartoe.

in Karlsruhe monopoliseren zowel de productie als het discours. Maar voor de ondersteuning van de Belgische artiesten zou het allicht wel praktischer zijn.

DE LA CASINIÈRE We bevinden ons op een paar uur van Londen, Parijs en Amsterdam. Ik vind niet dat we een gelijkwaardige kunsttempel nodig hebben.

ETCETERA Tot slot: wat vinden jullie van de nieuwe media-experimenten in de podiumkunsten?

De 'plastische poëte' Joëlle de la Casinière, die in Frankrijk geboren werd (°1944), woont teruggetrokken op een woonboot die zich op een rivier te midden van een bos in het Waalse Belœil bevindt. In de jaren tachtig maakte ze voor de Belgische (RTBF) en Franse televisie (FR3) een reeks revolutionaire videowerken die verschillende vectoren van het medium deconstrueerden. In deze ironische werken reflecteerde ze over de beeldtaal van de televisie en de sociale implicaties van dat medium. Daarvoor wendde ze alle *state of the art* technieken van indertijd aan. Video, computer, met alle bijhorende mogelijkheden qua digitale montage en elektronische muziek, en andere 'nieuwe media' van weleer werden uitgebuit en onderzocht. Samen met het door haar opgerichte Montfaucon Research Center, een netwerk van kunstenaars uit verschillende disciplines, leverde De la Casinière Gesamtkunstwerken die verschillende beeldlagen, muziek, gesproken, geschreven en gezongen taal op een theatrale manier -alle semiotische systemen die televisie gebruikte- combineerden. Vandaag houdt ze zich voornamelijk bezig met werken op papier -grafiek, tekeningen en manuscripten. De la Casinière wendt de huidige nieuwe media aan 'om zich met de wereld te verbinden zonder daarbij een verkoudheid op te lopen'. www.argosarts.org/catalogue.do?bio=82

L E X I C O N V A N D E T E C H N O C U L T U U R

Usenet Death Penalty

Maatregel waartoe een nieuwsgroep kan overgaan om een lid van haar gemeenschap het zwijgen op te leggen. Berichten van de geviseerde

gebruiker kunnen in dat geval de discussiegroep niet meer bereiken. Hij/zij krijgt simpelweg geen toegang meer tot het forum en wordt daardoor monddood gemaakt.